

Шта заједничко имају Косово, олимпијска бакља, терористички напади на Сједињене Државе од 11. септембра, јапански лов на китове и хипотекарна криза? Одговор је да све ове ситуације уобличава и утиче на њих мултиполарни свет у којем живимо.

Реалност је таква да су фактори који чине овај нови, сложени свет већ дуго присутни. Они обухватају међународне организације, појединачне земље, етничке групе, терористичке организације, религије, пословне кругове, организовани криминал, медије, невладине организације, па чак и моћне појединце. Оно што се догодило у протеклој деценији јесте да је захваљујући великим делом њиховом деловању (или неделовању), моћ Сједињених Држава у односу на остатак света опала, а исто толико је важно да су ту чињеницу брзо апсорбовали сви остали центри моћи. У исто време, многи од центара моћи и утицаја стекли су снагу захваљујући економском расту, приходима од гаса и нафте и осталим факторима. Постоји нова самосвест која је готово општа, било да је реч о религиозним групама, етничким мањинама, државама, или невладиним организацијама. Држава је изложена нападима с многих страна, а њена овлашћења и прерогативи све су више ограничени, или чак елиминисани. Друкчије речено "поље игре" је постало далеко изнивелисаније, дајући свим играчима више могућности да се афирмишу.

Класичан пример је изазов Кини поводом предстојећих Олимпијских игара. Кина се надала да ће искористити Игре као "партију за излазак", да покаже своје ново место у свету. Имајући у виду да ће кинески економски раст бити настављен, ниједна земља није стварно желела да антагонизује Кину и све се задовољавају тиме да зажмуре на стање људских права у Кини. Групе за заштиту људских права имале су, међутим, различиту идеју и желеле су да искористе Игре као прилику да покажу такве пропусте. Протест Тибетанаца и симпатизера њихове ствари, посебно настојања да се блокира олимпијска бакља на путу око света, значајно су подигли свест у свету поводом тог питања и генерисали јак домаћи притисак на владе да проговоре. Опширно медијско извештавање о тим настојањима било је важан фактор успеха. Шта год да се догоди од овог тренутка, сјај самих Игра значајно је потамнео. Кинеска влада није у стању да схвати да је то могло да се догоди и без дослуха западних влада. Она је, такође, неспособна да на изазов одговори на начин који би га елиминисао. Старо размишљање у новом мултиполарном свету!

Дужничка криза била је у основи изазвана тиме што је банкарска индустрија у Сједињеним Државама позајмљивала клијентима све више и више пара, без довољно залога или средстава да се отплате хипотеке узете на куће, које су далеко превазилазиле њихова рационална средства. Бројне банке широм света, првенствено у Европи, и без довољно ревизије, "купиле" су пакете ових хипотека. Кад је стамбени мехур у Сједињеним Државама пукао, такорећи преко ноћи, буквално милиони америчких власника кућа нису били у стању да плате дугове и суочили су се с губитком права на ослобађање од хипотеке. Губици банака у Америци и Европи и даље се утврђују, пошто свака недеља доноси нова саопштења да су банке изгубиле још толико и толико милијарди долара. Један од исхода тога јесте да су банке постале уплашене чак и да позајмљују једна другој, па укупни кредити у Сједињеним Државама и Европи пресушују, изазивајући страхове од рецесије. Тржишта станова и кућа у Енглеској, Ирској, Шпанији и осталим земљама суочена су са запањујућим падом вредности. Иако би се могло расправљати о томе да ли је ефикаснија контрола одговорних влада могла да спречи кризу, чињеница је да и поред огромних реперкусија по економије Сједињених Држава, Европе и већег дела света, то се догодило преваходно због индивидуалних одлука банака - не влада. Штавише, утицај се шири и преко граница земаља које су директно погођене.

Косово је прогласило независност, направило Нацрт устава и признало га је око 40 земаља. У исто време, Србија енергично побија ову акцију и уз подршку Русије спречила је УН да признају Косово. Ситуација на терену почиње да се приближава *de facto* подели и сасвим је извесно да је решење овог сукоба веома далеко. Одлучност косовских Албанаца да користе силу да би добили независност од Србије/Југославије; утицај медија на то како су извештавали о сукобу на Косову 1999; одлучност Србије да одбије притисак САД и ЕУ, да одустане од својих претензија на Косово; и подршка Русије, укључујући и спремност да стави вето на сваку меру у Савету безбедности УН - све су то знаци изазова с којима се суочава мултиполарни свет.

Настојања невладине организације Гринпис, које су медији опширно документовали и послали широм света, учинила је више да се осрамоти Јапан због лова на китове, од било чега што су урадиле појединачне владе. Коначно, Јапан ће се покорити овој јединственој форми међународног притиска.

Терористички напади оперативаца Ал Каиде 11. септембра, који су отели путничке авионе и обрушили их на Пентагон и Светски трговински центар, трансформисали су Сједињене Државе... не и на добар начин. Америка је покренула "рат против терора" који је са собом донео инвазије на Авганистан и Ирак, смањивање америчких грађанских слобода и упрљао америчку репутацију таквим скандалима као што су затвор Абу Граиб, Гвантанамо Беј и открића о коришћењу тортуре. Да се не помињу милијарде долара

Добро дошли у мултиполарни свет

Пише: Вилијам Монтгомери
понедељак, 28 април 2008 22:30

потрошене на рат у Ираку и мере безбедности, а све је то утицало на америчку економију. Па ипак, све се то догодило због акције око педесетак појединаца који су припадали терористичкој организацији и при том потрошили неколико милиона долара за обуку и логистику. Добродошли у мултиполаран свет где неколико појединаца наоружаних само ножевима за сечење хратије (који до тог тренутка нису сматрани оружјем) могу суперсили да задају тежак ударац.

Позитивне могућности које је наговестио пад совјетске империје, ми на Западу ћемо пропустити. Изазов с којим се сви сада суочавамо јесте одбацавање наших старих концепција и предрасуда о томе како свет функционише, и признање нове реалности и снаге свих центара моћи, које смо навели. Биће то хаотично и збркано, у сваком случају. Истинска вештина за дипломате и председника биће да разумеју међусобно дејство свих ових центара моћи; да одаберу који од њих може да буде користан у доношењу решења датог проблема; и да раде заједно на томе.

Опадање релативне моћи и утицаја Сједињених Држава било је неизбежно, али не и дубоки пад. Задатак наредног председника биће да тежи да преокрене тај тренд колико год је то могуће. Кључеви успеха обухватају окончање расипања америчких средстава у Ираку; поновно успостављање блиских веза с традиционалним савезницима и сарадње са осталим важним земљама (као што је Иран); побољшање америчког економског учинка; и преузимање вођства у свету кад је реч о питањима попут алтернативних извора енергије, глобалног загревања; борбу против пораста цена основних врста робе. Ништа од тога није посебно тешко. Коначан резултат неће бити поновно успостављање униполарног света, већ позиционирање Сједињених Држава да буду ефикасни и важнији играч у њему.

(Данас)